Aihe: Hallintovaliokunta torstai 29.02.2024 klo 12.15 / E 58/2023 vp / Asiantuntijapyyntö

Asia: E 58/2023 vp Valtioneuvoston selvitys: Suomen avaintavoitteet EU-vaalikaudelle 2024-2029

Suomen kanta on Lapin liiton näkemyksen mukaan pääosin hyvä ja kannatettava.

Esiin nostetut pääprioriteetit Euroopan strategisen kilpailukyvyn vahvistaminen, Euroopan kokonaisturvallisuuden parantaminen ja puhtaan siirtymän sekä biotalouden ja kiertotalouden mahdollisuuksien edistäminen tukevat hyvin Lapissa tunnistettuja painopisteitä, jotka on kuvattu Lappi-sopimuksessa (Lapin maakuntaohjelma) ja Lapin edunvalvonnan kärjissä, samoin kuin vuoden 2023 aikana laaditussa yhteisessä Pohjoinen -ohjelmassa.

Koheesiopolitiikan rahoituksen on kehityttävä proaktiiviseen suuntaan sen sijaan, että sitä käytetään *kriisirahoituksena.*

Suomi esittää kannassaan, että Suomen nettomaksuosuuden kasvua tulee välttää, ja että mahdollisia lisäpanostuksia EU-budjetin kautta tärkeäksi katsottuihin kohteisiin tulisi hakea olemassa olevan budjetin sisältä. Koska koheesiopolitiikka ja maatalouspolitiikka kattavat suurimman osan EU:n budjetista, lisäpanostusten kokoaminen olemassa olevista rahoitusvälineistä tarkoittaisi käytännössä sitä, että uudelleenkohdennukset leikkaisivat näitä erityisesti *alueille elintärkeitä rahoitusvälineitä*. Komissaari Ferreiran kokoaman koheesiopolitiikan korkean tason työryhmän raportissa (helmikuu 2024) on todettu, että viime vuosien kriiseissä koheesiopolitiikan rahoituksella on pystytty reagoimaan nopeasti siihen, että kriisien jälkiseuraukset on jääneet mahdollisimman pieniksi. Koheesiopolitiikasta ei kuitenkaan pitäisi tulla ”kriisirahastoa”, vaan sen pitäisi edelleen kehittyä proaktiivisena politiikkana, jolla tuetaan pitkäjänteistä kehittämistyötä. Siksi *emme tue ajatusta,* että koheesiopolitiikan ja maaseutupolitiikan rahoitusvälineitä supistettaisiin ja rahoitusta kohdennettaisiin reaktiivisesti erilaisiin kiireellisiin tarpeisiin

Pohjoisten harvaan asuttujen alueiden (NSPA) erityiskohtelu on turvattava. Erityiskohtelu perustuu Suomen liittymissopimuksessa tunnistettuihin rakenteellisiin epäkohtiin, jotka ovat kylmä ilmasto, pitkät välimatkat ja harva asutus.

Itä- ja Pohjois-Suomen BKT:n myönteinen kehitys on osoitus siitä, että alueelle kohdennettu erityisrahoitus on käytetty strategisesti erityisolosuhteiden aiheuttamien negatiivisten vaikutusten pienentämiseen. Aikaansaatu kehitys ei kuitenkaan tarkoita sitä, että erityisolosuhteet ja sitä kautta niistä aiheutuva haitta olisi poistunut, vaan Suomen liittymissopimukseen kirjatun erityisrahoituksen on jatkuttava, jotta vältytään negatiiviselta kehitykseltä.

Koheesiopolitiikan kriteereissä on säilytettävä harvan asutuksen kriteeri, eikä Suomi saa sisäisillä päätöksillään ja kansallisella kriteerien uudelleenmäärityksellä vaarantaa erityisrahoituksen saantia. Harvan asutuksen *kriteerin mukainen EU-saanto pienentää Suomen nettomaksuosuutta.*

Suomen on myös tarkasteltava kriittisesti uusien Euroopan laajuisten kriteeristöjen käyttöönottoa (esimerkiksi kehitysloukku – development trap), koska ne voivat vaikuttaa Suomen EU-rahoituksen saantoon odottamattomalla tavalla, eivätkä ne alueiden näkökulmasta ole täysin läpinäkyviä, sillä käytettävien tilastojen vuosittaisilla vaihteluilla on niihin suuri vaikutus.

Koska Itä- ja Pohjois-Suomen maakuntien BKT-taso on selvästi Suomen keskiarvoa alhaisempi, ja koska koheesiopolitiikan tavoitteena on alueiden välisten taloudellisten erojen kaventaminen, EU:n alue- ja rakennepolitiikan tuen merkitys alueelle on valtava. Itä- ja Pohjois- Suomessa EU:n alue- ja rakennepolitiikan rahoitus on käytännössä ainoa rahoitus, jolla voidaan tukea aluekehitystä ja yritysten kehittymistä. Mikäli

koheesiorahoituksen määrä huomattavasti pienenisi tulevaisuudessa, vastaava rahoitus tulisi voida osoittaa alueille Suomen kansallisesta budjetista.

Geopoliittisen tilanteen vuoksi EU:n ulkoraja-alueisiin tulee kiinnittää erityishuomiota

Koheesiopolitiikan korkean tason työryhmän raportissa Euroopan ulkorajoihin kohdistuva negatiivinen kehitys nostetaan vahvasti esille osana koheesiopolitiikkaa. Suomen tavoitteissa muuttunut geopoliittinen tilanne ja sen vaikutukset on nostettu esille, mutta sen vaikutusta rahoitukseen ei ole huomioitu ja siten on jäänyt huomioimatta myös mahdollisuus parantaa Suomen nettosaantoa erillisen EU:n ulkorajarahoituksen välineen kautta.

Puhuttaessa Itä- ja Pohjois-Suomen merkityksestä koko Euroopan turvallisuudelle tulee samalla korostaa sitä, että työhön kohdistettavan rahoituksen on tultava uuden erityiskriteerin myötä, eikä se sisälly nykyiseen NSPA tukeen oikeuttavaan kriteeristöön. EU-komissiolle olisi selkeästi viestittävä siitä, että *Suomen tavoitteena on erillinen, nykyisen NSPA-rahoituksen rinnalle tuleva EU:n ulkorajarahoitus, joka perustuisi uuteen erityiskohtelukriteeriin. Uusien kriteerien mukainen EU:n ulkorajarahoitus, tullessaan lisärahoituksena nykyisen NSPA-rahoituksen päälle, parantaisi Suomen EU-rahoituksen nettosaantoa.*

Suomen itärajan maakuntiin toimintaympäristön muutokset ovat vaikuttaneet dramaattisesti. Lapin liitto haluaa kiinnittää huomioita siihen, että Lapilla on sekä Euroopan unionin että NATOn alueista pisin ulkoraja Venäjän kanssa, joten on vaikea ymmärtää, että Lappi jätettäisiin huomioimatta Itäiseen Suomeen liittyvässä edunvalvonta- ja strategiatyössä.

Kokonaisturvallisuuden ja huoltovarmuuden näkökulmasta Suomen tulisi Lapin liiton näkemyksen mukaan aktiivisesti vaikuttaa esimerkiksi CEF rahoituksen voimakkaampaan allokoimiseen sotilaallisen liikkuvuuden, kaksoiskäytön ja huoltovarmuuden painopisteisiin.

Euroopan kokonaisturvallisuuden parantamiseen liittyen Suomen kannassa todetaan, että kokonaisturvallisuusajattelua ja suomalaista huoltovarmuuskonseptia on edistettävä myös EU-tasolla. Edelleen todetaan Suomen tavoitteiksi sen, että kokonaisturvallisuuden vahvistamiseksi määriteltäisiin konkreettisia EU-tason tavoitteita sekä unionille että jäsenmaille ja kokonaisturvallisuuden kannalta nähdään tärkeäksi myös mahdollisuus maatalouden harjoittamiseen tuottavasti kaikilla EU-alueilla. Elinvoimaisen maaseudun merkitys omavaraisuuteen, huoltovarmuuteen ja turvallisuuteen on tunnistettu.

Yllä olevilla kannoilla on tiivis yhteys rahoitukseen ja aikaisemmin mainittuun Suomen nettosaantoon. On selvää, että mikäli uusiin Euroopan laajuisiin tarpeisiin kohdennetaan rahoitusta ainoastaan hyödyntämällä jo olemassa olevia rahastoja, koheesio- ja maaseuturahastot suurimpina rahoitusvälineinä tulevat pienentymään ja siten sekä koheesiopolitiikan proaktiivinen kehittämisen rooli että maaseuturahoituksen mahdollisuus ylläpitää maataloutta koko Euroopassa, pienenevät. *Tämän vuoksi Suomen tiukka kanta pitäytymisessä rahoituksen nykytasossa voi vaarantaa niille asetettujen tavoitteiden toteutumisen.*

Lapin liitto

Mika Riipi
maakuntajohtaja

Päivi Ekdahl
kehittämisjohtaja